

Neke karakteristike umrlih ovisnika Centra za prevenciju i izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti Rijeka, Nastavnog zavoda za javno zdravstvo PGŽ Rijeka

(Certain characteristics of deceased drug addicts seen by Rijeka Centre for Prevention and Outpatient Treatment of Addictions, Primorsko Goranska County Public Health Institute, Rijeka)

Pino Tuftan

Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ

Od ukupnog broja korisnika usluga Centra za prevenciju i izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti Rijeka (u daljnjem tekstu Centar Rijeka), od njegovog osnivanja 1. lipnja 1995. godine do 23. studenog 2006. godine, umro je 71 ovisnik. Osnovna je značajka svim umrlim ovisnicima da su najmanje jednom bili korisnici usluga Centra za prevenciju i izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti Rijeka. Neki od umrlih ovisnika nisu bili u tretmanu Centra Rijeka i više godina prije njihove smrti. Broj umrlih ovisnika raste od samog početka, kada je u početnom trogodišnjem razdoblju umrlo njih dvoje, kao i u cijeloj 1998. i 1999. godini. Broj umrlih ovisnika raste tijekom godina, a 2005. godine doseže vrhunac sa 19 umrlih.

Ove, 2006. godine, zaključno sa 23. studenom, imamo šest umrlih ovisnika (4 muškarca i 2 žene) u Centru Rijeka, a očekivali bismo, prema pokazateljima prijašnjih godina, da će ih biti otprilike kao i u prošloj godini.

Posebno su obrađene godine od 2002. do 2004.

Na osnovi dijela raspoloživih podataka, ukratko smo pokušali skicirati pojedine osobine.

Tablica 1. Umrli ovisnici u Republici Hrvatskoj i štićenici Centra u Rijeci
Broj umrlih ovisnika za razdoblje od 2002. do 2004. godine

Godina	Od 1995. do 1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006. zaključno sa 23. 11.	Ukupno
Hrvatska	43	63	63	75	78	86	95	108	104	...	715
Centar Rijeka	2 (4,7)	2 (3,2)	2 (3,2)	3 (4)	6 (7,7)	9 (10,5)	11 (11,6)	11 (10,2)	19 (18,3)	6 ...	9,1% (65) 71
Muškarci	2	2	2	3	6	7	8	10	18	4	62 (87,3)
Žene	-	-	-	-	-	2	3	1	1	2	9 (12,7)

U navedenom razdoblju umro je 31 ovisnik koji je bio u tretmanu Centra za prevenciju i izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti Rijeka NZZJZ PGŽ. Muških ovisnika bilo je 25 (80,6%), a žena 6 (19,4%).

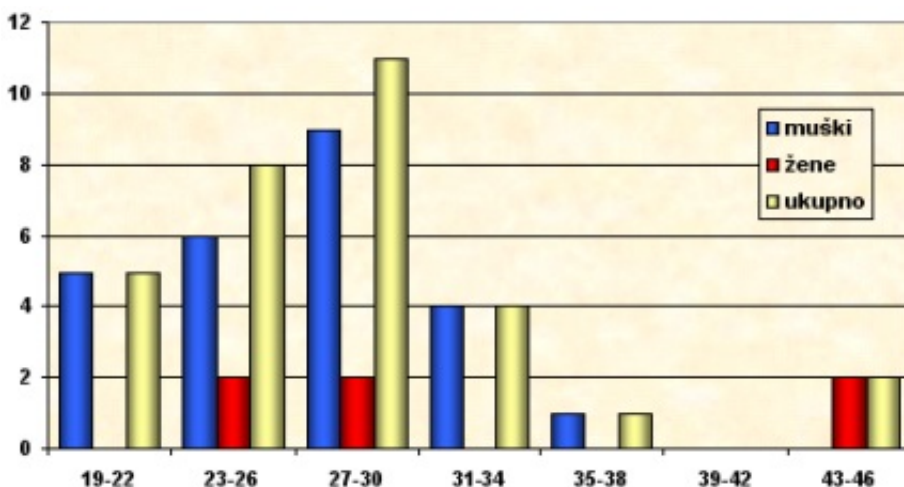
Dobiveni omjer između muških i ženskih umrlih ovisnika za trogodišnje razdoblje potvrđuje omjer ovisnika u tretmanu Centra Rijeka koji je 4 : 1 u korist muškaraca, međutim omjer između muških i ženskih umrlih ovisnika za cjelokupno razdoblje djelovanja Centra Rijeka iznosi čak 7 : 1 u korist muškaraca!

Dobiveni podaci za cjelokupno dvanaestogodišnje razdoblje, u pogledu umrlih ovisnika preme spolovima, slažu se s podacima na razini Republike Hrvatske.

Tablica 2. Dob umrlih muških i ženskih ovisnika Centra Rijeka od 2002. do 2004. godine (N = 31)

Dob	Muški	Žene	Ukupno
- 18	-	-	-
19 – 22	5	-	5
23 – 26	6	2	8
27 – 30	9	2	11
31 – 34	4	-	4
35 – 38	1	-	1
39 – 42	-	-	-
43 – 46	-	2	2
47 –	-	-	-
Ukupno	25	6	31

Slika 1: Umrli muški i ženski ovisnici prema dobi Centra Rijeka od 2002. do 2004. godine (N = 31)

Dob ovisnika

Prosječna dob svih umrlih ovisnika u je 28 godina. Najmlađi ovisnik umro je sa 19, a najstariji sa 46 godina. Zanimljiv je podatak da je prosječna dob žena 34 i pol godina, a muškaraca 25 i pol godina, tako da u našem uzorku žene devet godina kasnije umiru!

Dijagnoza

Od njih 31, 30 ih ima dijagnozu F11.2, a jedan F 19. Na supstitucijskoj terapiji (metadon) bilo ih je 85%.

Prvo konzumirano sredstvo

Prva konzumirano sredstvo najčešće je marihuana. Marihuanu, kao prvu drogu, ovisnici su počeli konzumirati u dobi od 14 do 18 godina (najranije sa 13, a najkasnije sa 30 godina). Otapala su prva droga kod dvoje ovisnika, a cocain, heroin i ecstasy se javljaju kod po jednog ovisnika.

Heroin kao glavno sredstvo

Heroin je, kao glavno sredstvo, najranije konzimirao jedan ovisnik - u 11. godini. Najčešće se započelo uzimati heroin ušmrkavajući, u razdoblju od 17 do 22 godine, a i. v. aplicirati neznatno kasnije, i to u dobi od 18 do 23 godine. Od 25 ovisnika, njih čak 9 iste je godine prešlo na i.v. primjenu. Troje ih nije nikada aplicirali heroin i.v.

Broj mjeseci i broj dolazaka u Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje bolesti ovisnosti Rijeka kreće se od samo jednog dolaska, pa do najviše 79 dolazaka (ovisnik s najdužim brojem dolazaka dolazi u vremenskom razdoblju od 125 mjeseci, odnosno 10 i pol puta godišnje)!

Broj mjeseci na supstitucijskoj terapiji (metadon) kreće se od najmanje jednog do najviše 120 mjeseci. Deset ovisnika bilo je na navedenom tretmanu manje od 10 mjeseci. Pet ih je bilo u tretmanu do 3 godine, a pet ih je bilo u tretmanu od 4 do 10 godina.

Inficiranost HBV, HCV i HIV

Od podataka za 25 ovisnika, njih 6 imalo je HBV, četvero HCV, a jedan HIV. Ovisnik zaražen HIV-om

imao je i oba navedena hepatitis, a još dva su imali i B i C hepatitis. Ukupno je zaraženo njih sedam, ili čak 25%! Nije testirano 14 ovisnika ili 50%! Sedam ovisnika – 25% nije imalo ni jednu od navedenih zaraznih bolesti.

Radni status

Samo dvojica ovisnika su bila redovito zaposlena, 6 povremeno, a 16 ih je bilo nezaposleno. Trojica su imali status studenta.

Uključenost obitelji u tretmanu

Od 26 ovisnika, u tretman je bilo uključeno 6 očeva i 19 majki! Od 6 očeva, 5 ih je dolazilo sa suprugama! Od podataka za roditelje 18 ovisnika, kod njih je u 11 slučajeva bilo alkoholizma (5) ili težih psihičkih bolesti (6) (češća pojava obje bolesti prisutnija je kod očeva nego kod majki).

Djeca

Od njih 28, četvero ih ima dijete. U zatvoru je bilo njih 13, odnosno skoro 50%.

Red rođenja

Sedam ovisnika su jedinci. Četrnaest ih ima jednog brata ili sestru, a četvero njih potječe iz obitelji sa po 3, 4 ili 5 braće.

Uzrok smrti (N=31)

Na prvom mjestu uzroka smrti je predoziranje opijatima (19). Slijedi samoubojstvo (od toga dva vješanja) i saobraćajne nesreće - sa po četiri. Tri ovisnika umrla su od ciroze jetre. Jedan je uzrok smrti nedefiniran. Postoje bitne razlike kod uzroka smrti preme spolu.

Kod žena (N=6) uzroci smrti su sljedeći: saobraćajna nesreća (3), ciroza jetre (2) i predoziranje (1). Kod žena nije zabilježeno niti jedno samoubojstvo, a samo jedno predoziranje opijatima.

U navedeno razdoblje spada i prva ovisnica, koja je umrla 2002. godine od prevelike doze opijata, a u vremenu od 1. lipnja 1995. godine (kada je otvoren Centar u Rijeci) pa sve do kraja 2004. godine, ona je jedna od dvije ovisnice koje su umrle od posljedica predoziranja opijata. U vremenskom razdoblju od 1. lipnja 1995. do 23. studenog 2006. godine umrlo je devet ovisnika. Iako žena u tretmanu Centra Rijeka ima četiri puta manje od muškaraca, umrlih žena ima čak sedam puta manje nego muškaraca.

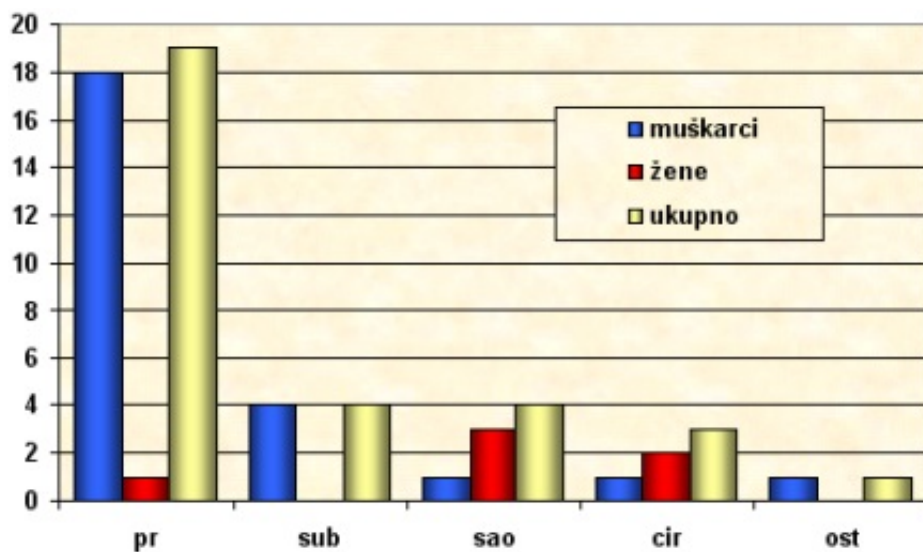
Kod muškaraca (N=25) uzroci smrti su sljedeći: predoziranje (18), samoubojstvo (dva vješanja) (4), saobraćajna nesreća (1), ciroza jetre (1), nepoznato (1).

Saobraćajne nesreće i ciroze jetre značajno su češće kod žena nego kod muškaraca, za razliku od predoziranja opijatima koje je daleko najčešći uzrok smrti kod muškaraca i samoubojstva koje se isključivo dešava kod muških ovisnika.

Tablica 3. Broj umrlih ovisnika prema spolu Centra Rijeka od 2002. do 2004. godine (N=31)

Uzrok smrti (N=31)	Muškarci	Žene	Ukupno
Predoziiranje opijatima	18	1	19 (63,1%)
Samoubojstvo	4	/	4 (12,9%)
Saobraćajna nesreća	1	3	4 (12,9%)
Ciroza jetre	1	2	3 (9,7%)
Ostalo	1	/	1 (3,2%)
Ukupno	25 (80,6%)	6 (19,4%)	31

Dijagram 2: Umrli ovisnici prema spolu Centra Rijeka od 2002. do 2004. godine (N=31)

Legenda

Uzrok smrti (N=31)

pr - Predoziranje opijatima

sub - Samoubojstvo (samoubojstvo vješanjem)

sao - Saobraćajna nesreća

cir - Ciroza jetre

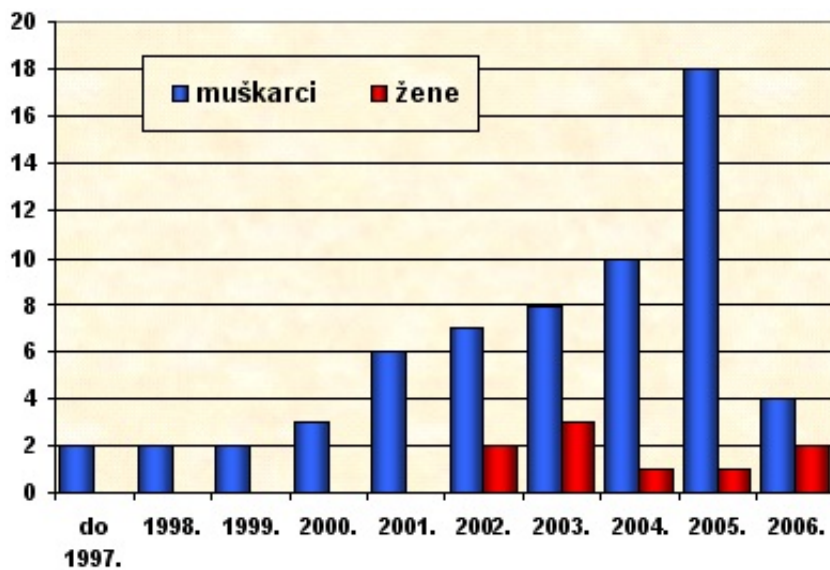
ost - Ostalo

uk - Ukupan broj

Tablica 4. Broj umrlih ovisnika prema spolu u Centru Rijeka od 1. lipnja 1995. do 23. studenog 2006. godine

Godina	Muškarci	Žene	Ukupno
1995.-1997.	2	-	2
1998.	2	-	2
1999.	2	-	2
2000.	3	-	3
2001.	6	-	6
2002.	7	2	9
2003.	8	3	11
2004.	10	1	11
2005.	18	1	19
Do 30.06. 2006.	1	-	1
Od 01. 07. do 23. 11. 2006.	3	2	5
Ukupno	62	9	71

Slika 3: Umrli ovisnici prema spolu Centra Rijeka od 01. lipnja 1995. do 23. studenog 2006. godine

Povod eksperimentiranju s drogama, prema procjeni ovisnika (samoprocjena): zabava (11), utjecaj vršnjaka ili partnera (10), psihološki razlozi (9), znatiželja (8), dosada (6), problemi u obitelji (5).

Dominantni etiološki faktori (procjena stručnjaka Centra) jesu: patologija obitelji (11), utjecaj mikrosocijalne okoline na koju obitelj nije utjecala (11), životna filozofija, hedonizam i zabava (11) na prvome mjestu. Zatim slijedi neznanje, kriva procjena samokontrole (8), neadekvatan odgoj u «normalnoj obitelji» (5) i primarni psihički poremećaji (3).

Tablica 5. Ovisnici u tretmanu Centra u Rijeci, od 1. lipnja 1995. do 30. lipnja 2006. godine

Godina	Opijatski novoprišli	Opijatski kumulativno	Ukupno novoprišli	Ukupno svi kumulativno	Umrli u centru	Umrli kumulativno
01. lipanj 1995.-1997.	144	144	253	253	2	2
1998.	94	238	146	399	2	4
1999.	74	312	183	582	2	6
2000.	112	424	251	833	3	9
2001.	186	610	356	1 189	6	15
2002.	145	755	264	1 453	9	24
2003.	77	832	169	1 622	11	35
2004.	68	900	103	1 725	11	46
2005.	97	997	142	1 867	19	65
zaključno sa 30. 06. 2006.	55	1 052	89	1 956	1	66
Ukupno	1 052	1 052	1 956	1 956	66	66

Stopa smrtnosti Centra Rijeka za ukupan broj pacijenata iznosi 3,37%, a za ukupan broj opijatskih ovisnika čak 6,27%!!

Postoje velike razlike u broju umrlih ovisnika preme kalendarskim godinama. Najkritičnija godina bila je 2005. godina. Tada je umrlo čak 19 pacijenata.

Bitno je napomenuti da pojedini umrli ovisnici nisu bili u tretmanu Centra Rijeka i više godina do dana njihove smrti.

Ovi podaci su samo dio dostupnih podataka umrlih ovisnika. Tzv. profil prosječnog ovisnika nije jedinstven. Postoje brojne razlike, ali dio podataka ipak upućuje na sličnosti.

Zajednička je prvenstveno primarna dijagnoza F11.2 i intravenozna aplikacija. Prosječna dob smrti je 25,5 godina za muškarce i 34,5 godina za žene. Žena ima četiri puta manje od muškaraca.

Najčešće započinju eksperimentirati s marihuanom u dobi od 14 do 18 godina.

Započinju uzimati heroin ušmrkavajući u razdoblju od 17 do 22 godine, a i. v. aplicirati neznatno kasnije, i to u dobi od 18 do 23 godine. Jedna trećina ovisnika iste godine prelazi na i.v. primjenu.

Jedna trećina ovisnika bila je inficirana HCV ili HBV.

Gotovo redovito su nezaposleni, najčešće imaju problema sa zakonom.

Zaključak

Prikazan je broj i struktura jednog dijela varijabli umrlih ovisnika Centra Rijeka za dvanaestgodišnje razdoblje (posebno 2002.-2004. godina).

Jedan od kriterija uspješnosti rada je i broj umrlih ovisnika u odnosu na ukupan broj (opijatskih) ovisnika. Iako su podaci za tekuću godinu nepotpuni (zaključno sa 23. studenim 2006. godine), očekujemo da će ukupan broj umrlih ovisnika u ovoj, 2006. godini, biti više nego značajnije smanjen u odnosu na prošlu godinu. Broj umrlih ovisnika povezan je i s radom ostalih vladinih institucija i civilnog sektora, a najnoviji podaci na tom području ukazuju na značajno poboljšanje kvalitete rada.

Autor: Pino Tuftan, prof. psihologije

Nastavni zavod za javno zdravstvo PGŽ Rijeka

Centar za prevenciju i izvan bolničko liječenje bolesti ovisnosti PGŽ Rijeka

Kalvarija 8

Rijeka 51 000

e-mail: centar.za.ovisnosti@zzjzpgz.hr

Tel: 051 327 160

Fax: 051 327 170